

ustanovitev lista za šoli od-
raslo mladino z Ganglovimi besedami,
ki pravi:

O, slušajte besede, ki svarače
nebržniku zvené in ki proseče
zdaj k posvečenju kličejo može!

Posavec.

Jubilejski dar!

(Obupni klic kranjskega učiteljstva.)

Faktum je, da ima učiteljstvo na Kranjskem v XX. stoletju med vsemi stanovi v sramoto mogočne Avstrije, ki po znani korupciji pod vladno birokratizma tako bahato in nepremišljeno meče milijone okrog sebe, v sramoto deželnih očetov najbolj beraške plače. Dasi na robu propada, dasi do kosti izstradano in obupano, se odlikuje tako požrtvovalnostjo, da ga občuduje lahko ves olikani svet. Gotovo lepa vsota je že nabrana za „Učiteljski konvikt“, in to smemo trditi, največ iz naših žuljev, aliboljerečeno, te tisočake smo pristradali. V bedi in pomanjkanju se dviguje naš bodoči dom. Da, učiteljstvo je seglo letos tako daleč v svoje dolgočasne, zasušene žepe, da so se začeli oglašati celo jubilejski darovalci z rednimi mesečnimi doneski. Gotovo je to postopanje vse hvale in posnemanja vredno, in „Učiteljski konvikt“ se bo nekoč s ponosom oziral na te učiteljske mecene. A žal, da je mnogo tovarišev in koleginj, ki pri najboljši volji, pri vsi štedljivosti ne morejo ničesar prispevati. Kdor ima srečo s postranskimi zaslužki, komur baše vlada za lenobo cekine v žepe, ta si lahko pritrga vsak mesec kako kronico, a kdor ima družino, kdor je odvisen samo od tistih krajevarčkov, ki jih potegne pri blagajnici, ne more zadostiti tej zahtevi. Od kase do doma sicer ponosen, a že ga čaka žena, deli in deli, vse se razkadi, ti pa hodi raztrgan in se zadovolji vsak dan s krompirjem in kislim zeljem.

Čenjeni tovariši in tovarišice! Vsakomur je presto in dovoljeno, da v javnosti izreče o tem ali onem svojo kritiko, zato pa imamo svoj stanovski list. Vse se pripravlja, vsi stanovni tekmujejo med seboj, da bi toliko sijajneje obhajali redko slavlje, 60letni jubilej našega presvetlega cesarja. Prosim, kdo pa naj kaj daruje v to svrhu, ali tisti, ki strada noč in dan, ali tisti, ki sedi na zakladih in razpolaga z milijoni? Skoro se bo že reklo: Darujte letos kaj v dobrodelne namene! Komu pa? Za učitelje, saj jih v plači gotovo že prekaša beraško društvo v Pekingju. A ne tako, mislimo pošteno, marljivi delavci, ne boste nam nalagali samo dela in dolžnosti, tudi plačali nas boste. V čem naj torej obstoji jubilej v našem stanu? Lačni in žalostni, brez vsake nade v boljšo bodočnost, se tega jubileja ne moremo veseliti. Po vsi Avstriji, do zadnjega učitelja naj zaori en glas:

Odprite nam vrata na cesarskem dvoru! Naš presvetli cesar naj zve v svojem jubilejskem letu, da ginevamo, da

Če slab obisk je v šoli,
če dečki kje stepó se,
on nosi odgovornost,
napj vsi le obrnó se.

Če se porabi letos
v petih preveč premoga,
on odgovoren biti
le mora. Oj, nadloga!

Ta ljuba odgovornost
povsodi ga preganja;
jaz mislim, odgovoren
zato je še, kar sanja.

To vola bi končalo,
ne le moža; to zdi se.
A odgovorni vodja
nasprotno še — redi se...

(Dalje.)

umiramo od samega stradanja, naš presvetli cesar naj zve, da smo med vsemistastimi najbolj obremenjeni v težavni nalogi za odgojo in pouk naše mladine, pa tudi najbolj pozabljeni; naš presvetli cesar naj zve, kako postopajz nami naša mačeha, naši brezsrčni deželni očetje, naš presvetli cesar naj ovekoveči v našem stanu svoj jubilej z zlatimi črkami, danas je po svojem vplivu rešil obupne bede in povzdignil učiteljski stan na ono stopnjo, kijo zasluži po vseh človeških in naravnih zakonih!

Prvi jubilejski dar mora biti letos torej v državnem in deželnem zboru za učitelje, saj ne prosimo zastoj; mi smo že zdavnej zaslužili, vi boste pa poravnali zastareli, ne prav častni dolg.

Učiteljcam za Veliko noč.

Velika noč je pred durmi, z njo pa tudi učiteljska zborovanja, ki se običajno prirejajo ob času, ko pride največ učiteljstva v Ljubljano. Vsakdo se veseli Velike noči — simbola vstajenja — zlasti že zato, ker je v najlepšem času, v večnolepi pomladi, pa tudi zato, ker pohiti tedaj k svojem, znancem in prijateljem. Učiteljstvo se veseli velikonočnih počitnic, veseli se pa tudi zborovanj svojcev! Snidejo se učitelji in učiteljice kot prijatelji, vsi z istimi težnjami, z istimi interesi in s skupnimi smotri. Pri raznih učiteljskih zborovanjih se — ako že ne doženemo vselej zaželenih uspehov — vsaj razvedrilo in navdušimo za nadaljno delo, za nadaljno vztrajnost. Jaz vsaj se veselim vedno onih dni, ko zborujejo naša društva zlasti pa željno pričakujem zborovanja „Društva slovenskih učiteljev“. Nikoli pa se še nisem bolj veselila tega zborovanja kot baš letos; ne vem, ali bolj iz radovednosti, ali iz resničnih interesov? Saj pa ima letošnje zborovanje lep in velevažen predmet na dnevnem redu, namreč: Bo li možno uresničiti prekrasno idejo, ki je bila izprožena že na božičnem zborovanju? Ali bo mogoče ustanoviti lasten dom. lastno, nad vse potrebno zdravilišče?

Drage tovarišice! Ojunačite se, vstanite in pristopite v naše društvo tudi one, ki ste se ga ogibale do sedaj. Pridite in pridružite se četici, ki si je postavila za sveto nalogo, delati in se boriti za skupne interese učiteljstva, skrbeti pa tudi za lastne težnje in potrebe. Jubilejsko leto je! Vsakdo se bo potrudil, proslaviti ga na katerikoli način. Tudi me moramo storiti v proslavo vladarjevega jubileja nekaj, kar nam bo v čast in korist, kar naj bo v spomin še poznim naslednicam.

Zato pa pristopite in prepričajte se o našem resnem delu! Možno, da potem ne boste imele več praznih izgovorov in nespametnih predsodkov o društvu slovenskih učiteljev. Ali bi ne bilo sramotno, ako bi zvedel svet, da je še mnogo tovarišic, ki niti po imenu ne poznajo našega društva, še več pa onih, ki ga nečje poznati?

Zdramite se tudi Šiškarice, Vrhničanke, Šentvidčanke i. dr.! Pridite med nas, boste videle, da vam ne bo žal dveh kronic, in se vam ne bo sramovati našega društva.

Da se vas oglasi prav mnogo nanovo kot članice našega društva, one pa, ki ste že članice, da poravnate letnino, to je moje iskreno voščilo za velikonočne praznike!

Dragim kolegom pa želim, da ne sodijo našega programa napačno in krivično (kakor se je zgodilo že opetovano); zakaj ta ne razdružuje in tudi ne sme razdruževati koleginj od kolegov, sester od bratov, ampak ima le nalogo in dolžnost, bojevati se za skupne interese, poleg tega pa še — kdo bi nam zameril?! — tudi za lastne. J. Z.

Poldnevni pouk v ljudski šoli.

Pod tem naslovom priobčuje v „Domovini“ neki štajerski tovariš članek, v katerega uvodu pravi, da so na nekaterih shodih na Štajerskem poudarjali potrebo uvedbe poldnevnega pouka ter so v tem oziru tudi stavili resolucije.

Nekatere občine celo stremijo natiem pa tudi javno o raznih prilikah za uvedbo tega načina pouka. A še več: obljuba uvedbe poldnevnega pouka od strani kandidatov raznih strank služi celo kot najnovejša agitacija v prid izvolitve. Oglejmo si torej poldnevni pouk! Že beseda „poldnevni“ zveni čudno za nevaženo uho. Delajmo torej vsako delo le pol dneva, pa se bomo kmalu prepričali o svojem uspehu; opravili smo le polovico, ko bi bili lahko znabiti vse. Poldnevni pouk je zastarela naprava in je tam vreden uvedbe, kjer okolščine in krajevne razmere, celodnevni pouk ne dopuščajo, kakor je to v težavnih hribih.

Učence, ki je obiskoval poldnevno šolo, recimo res osem let, ima v resnici štiri leta pouka. Ako pa je bil med tem časom celo dvakrat postavno oproščen, ima pa komaj tri leta šolske dobe. Kje so še opravičene in neopravičene zamude? Z uvedbo poldnevnega pouka, kjer je dozaj bil celodnevni, se bo v začetku šolski obisk povzdignil, a sčasoma pa paše na isto stopnjo kakor je bil celodnevni. To so pokazale izkušnje. Učna tvarina se mora pri poldnevem pouku jako skrajšati, kar pomeni korak nazaj v naobrazbi. Ako učence hoče nadaljevati pouk na srednjih šolah, mu bo obiskovati poprej mestne razrede ljudskih šol in šele potem bo vstopil v srednjo šolo, ako naredi sprejemni izpit. S tem se pa oškodujemo v gmotnem oziru sami.

Dozaj sem imel v mislih normalno nadaljevanje učenca, a kaj se naj nauči slabo nadarjen otrok v pičlo odmerjenem času? Nič! Ta ostane analfabet, ki se itak že pri celodnevem pouku toži o njem.

Slovenska inteligenca se rekrutira iz naše sedanje ljudske šole. Odkod jo naj jemljemo potem, ako nastopimo pot nazadnjaštva?

Poldnevni pouk ima sicer navidezno nekaj zase, t. j. toliko poudarjeni telesni razvoj v zdravniškem oziru. Ta ovira pa se tudi lahko ublaži z uvedbo šolarske kuhinje, kakršne imajo že na mnogih šolah in uspevajo prav dobro.

Pred nekaterimi leti se je učiteljstvo in ljudstvo jako ogrevalo za nerazdeljeni pouk, a zdaj so glasovi o tem skoraj popolnoma utihnili.

Iz nerazdeljenega pouka bi še en korak prestopili in bili bi pri poldnevem pouku. Dični Rokitsky zahteva pouk v kmetijstvu na ljudskih šolah, a žal, za čas v tem pouku pa nihče ne vpraša. Res lep in tudi za bodočega kmeta pomenljiv in važen je pouk poseben v sadjarstvu in čebelarstvu, a škoda, da pri obilici drugih predmetov ne najde primerne prostora. Pisec teh skromnih vrstic deluje že 21 let na ljudski šoli s poldnevnim poukom prav vestno, premišljeno svoj čas v pouk natančno uporablja, a se mora le odločno proti tej napravi izreči, če bi se tudi čas počitnic podaljšal, kar vsekakor ne bi šlo povsod zlahka. Pri nas odločuje trganje hmelja čas počitnic. Ob tem času ne bi gotovo nobeden učenec obiskoval šole, čeprav bi se žugalo s kaznijo. Zakaj v enem dnevu zasluži otrok več v hmelju, nego iznaša mesečna kazen. Slišal sem pa tudi iz ust pedagogov, kakor g. H. Schreinerja, da so šole s poldnevnim poukom malovredne, da nikakor ne dosežejo svojega ali, bolje rečeno, učnega smotra. Tem pritrdjam tudi iz lastne izkušnje.

Učiteljstvo mora biti iz vseh razlogov proti uvedbi takega pouka.

Še enkrat k članku „Nekaj misli o šolski disciplini“.

Nerad sicer pišem še enkrat o tej stvari, zakaj vzgojevanje se mi zdi tako važna stvar, da bi ne smel nikdar nihče nepriljubljen o nji govoriti, kaj še celo pisati. In jaz moram zopet nepriljubljen in v naglici odgovoriti, prav tako kakor sem bil zadnjič po okolščinah prisiljen pisati, kakor se pravi ex abrupto. To v zagovor, če je bil moj članek tako malo stvaren, da je tovariša pisatelja osebno žalil. Nikakor namreč to ni bil moj namen: ne samo, ker mora vsakemu mislečemu človeku nad vse presedati način pisarjenja večine slovenskih časopisov — klasičen slučaj iz „Naši moči“ je „Učit. Tov.“ ponatisnil v predzadnji številki — ampak še posebno tudi za to, ker spoštujem vse one, ki so v naši realni dobi še toliko idealni, da pišejo v liste, ki ne le ne honorirajo spisov, ampak niti poštnih stroškov ne plačajo. (Uredništvo mi oprostí ta

„napad“ na neplačujoče čitatelje!) Torej kar se tega tiče, kratkoma kapituliram; oprostí mi, dragi tovariš in sobojevnik, vse žalitve! Poizkušal sem in poizkušal bom vsako žaljivo misel odgnati, in če jezik, ki je tako slab tolmač naših misli, „kozla ustrelí“, štej mi to v napako, nepopolnost. Gre namreč za stvar in to, najvažnejšo, ker je odločilna za bodočnost naroda in človeštva, ne glede na to, da bi se moral po tem ravnati sploh vsak, ki kaj piše. Ne iščemo namreč večine, ki bo za nas glasovala, ker „se znamo dobro odrezati“, ampak resnico. Žalitve in še drugo, kar delajo, pustimo brezvestnim političnim agitatorjem in skrbimo, da bodo vsaj njihovi nasledniki stvarnejši.

Pa k odgovoru!

Predvsem moram izraziti, da ni baš najboljša navajati preveč citatov. Sicer je res navada, posebno v znanstvenih spisih, da vse mrgoli citatov, čisto jako dolgih, toda k cilju to ne vede; če pa že citiramo, potem pa kar natančnejše, da vsak lahko hitro najde navedeno mesto v knjigi. To iz različnih vzrokov, ne samo zato, ker je smisel v zvezi lahko dokaj drugačna. Predvsem bi bilo potem nemogoče citati v pedagoškem listu — Komenskega kritiko o Rousseaujevem „Emilu“.

Dalje se moramo varovati, da ne mešamo teorije s prakso. Pomilovanja vreden učitelj, ki ima v razredu po 80 učencev in pri tem še popoldneven pouk, posebno če je še skoro nedorasel (18 let n. pr.) in brez staršev, ki bi ga pomagali deželi in državi vzdrževati. Ej, dragi tovariš, lahko mi veruješ da imam smisel za prakso na takem mestu, da se tudi ne čudim, da take razmere umore, ali vsaj ugonablajo idealizem. Ker nima vsak železne narave — saj še celo mnogo skrbnih staršev baš zato sili sina k učenju, ker je prešibkega zdravja za rokodelstvo, trgovino. Nesrečna mati, ki ne veš, da koplješ baš s to svojo dobroto sinu prerani grob!

Pa ne smem uhajati v liričnosti, kdor čita namreč dandanes časopise, se ne utegne ustaviti in dati duška svojim čutom, saj v dobi potiskane papirja niti misliti ne utegnemo več. Torej naprej k naši disciplini!

Da, to je praksa. Tu si moraš pomagati, kakor veš in znaš. Skrbi, da čim najprej spoznaš razvoj življenja, da dohitiš, kar ti je pozabila dati ali nalašč zamolčala šola. Čelega moža zahteva vzgoja, čelega moža tvoj okoliš, v katerem moraš biti obenem tudi duhovnik, duhovnik v pravem pomenu te besede, odkar so postali drugi po večini eksekutorji posvetne moči. Harmonija v tvoji notranjosti mora biti popolna, če hočeš blažilno vplivati, če hočeš izpolnjevati svoje dolžnosti na mestu, kamor te je postavila usoda naroda! Skrbi!...

V teoriji pa sva si popolnoma navzkriž, in za teorijo je šlo v tem slučaju. Naj navedem v dokaz samo začetek, kdor nima več pri roki št. 9. „Učit. Tov.“ mu tudi to zadostuje: „Ako hoče šola uspešno vzgojevati naš up in nado, našo nežno mladino, mora storiti dvojce: mora navajati otroke a) k brezpoznoj poslušnosti, b) k vztrajni pridnosti. Ubogljivost in marljivost sta podlaga vseh kreposti šolske mladine, sta z ostalimi vrlinami v ožjem sorodstvu in s tem vir značaja.“ Potem pride primera šole z državo in zahteva pozitivnih sredstev, dobre discipline. Potem pa: „Salzmänn sicer pravi: ‚Schafft die moralischen Gängelwagen und die Länzfäume ab, die Gebote und Verbote und die künstlichen Mittel‘, a to naziranje... ni dobro.“ Ali ni to teorija? Pa nikjer nobene besede o prenapolnjenosti šol, premajhni izobrazbi in plači vzgojevalcev in o drugih škodljivcih prave vzgoje. Z eno besedo: meni in vsem, ki so članek čitali z zanimanjem, se je zdelo, da govori tovariš o idealni šolski disciplini in idealni šoli. Kako bi mogel sicer pozabiti na nedostatek poboljševalnic, prenapolnjenost šol itd., ko pa omenja. „Dobra disciplina je odvisna v veliki meri od složnega delovanja učiteljstva, od dobre zveze z domačo hišo in od resnobe, ki se z njo učitelj zavzema za pouk“. Pa dosti!

Še par besedi o odgovoru v 13. števil. Seveda izpuščam iz že omenjenih vzrokov vse odioznosti. Predvsem nisem ničesar zavijal, da priporočam, „da uvedemo tudi v šolo tako disciplino, kakršna je v uradih, v vojašnicah in med ljudstvom“, k tej misli mi je dal po-

Dalje v prilogi.